

ELS CINC PILARS

Cinc són els pilars fonamentals de l'islam. El primer, la *shahada* o testimoni de fe, expressa el sentit més íntim del *ser musulmà*. De vegades, es diu que hi ha una actitud-com una mena de sisè pilar no escrit-que impregna la resta com un perfum. Es coneix amb el nom de *jihad*. El *jihad* és l'esforç permanent del musulmà per tal de millorar com a persona. Els sufís parlen de l'esforç personal en el camí de Déu. Així doncs, tot en la vida del musulmà és un *jihad* permanent. El terme -molt maltractat als mitjans de comunicació- també s'utilitza com a dret a la legítima defensa en cas d'ocupació del propi país, posem per cas. Cal subratllar una vegada per totes que el nucli semàntic de la paraula no conté la noció de guerra i menys encara santa. L'islam no contempla la santedat. No hi ha llocs, ni persones ni res que sigui sant, llevat de Déu.

1.-SHAHADA O TESTIMONI DE FE

La doctrina islàmica està continguda en els dos enunciats de la *shahada*: "*La inala il.la Al.lah ua Muhàmmad rasul Al.lah*" ("No hi ha més divinitat que Déu i Muhàmmad és el missatger de Déu"). És el primer i més important dels pilars de l'islam. La resta només té sentit en funció seva. La primera expressió de la *shahada* expressa el que és l'essència del missatge alcorànic: la unitat de Déu o *tawhid*. Tot és relatiu excepte l'Absolut. La segona part assenyalada la missió profètica de Muhàmmad, és a dir, el diàleg permanent de la humanitat amb Déu, mitjançant la profecia. Pronunciar la *shahada* constitueix l'únic requisit d'entrada a l'islam. La *shahada* expressa el ser musulmà.

2.-SALATO PREGÀRIA

La pregària en l'islam mostra l'entrega de l'home a la divinitat, el seu retorn confiat al principi de tot que és Déu. El musulmà no demana res a Déu amb la pregària. Al contrari, es limita a lloar a Déu i a agrair tot allò que li ha estat donat. L'oració islàmica té un com i un quan precisos. Implica tot un seguit de posicions corporals carregades d'un ric simbolisme espiritual. Les postures verticals expressen la dignitat de l'home en tant que vicari o *khalifa* de Déu. Les inclinacions, d'altra banda, mostren la nostra petitesa d'éssers dependents i limitats. Cinc són els moments diaris de pregària, segons la posició del sol. El *salat* islàmic té quelcom de compassament amb els ritmes còsmics. El ritme diari de pregària atorga una gran espiritualitat a la vida quotidiana dels musulmans. Quan la pregària és col·lectiva -com és el cas dels divendres, dia festiu islàmic- és dirigida per l'imam, la funció del qual no és sinó conduir correctament el *salat*.

També hi ha pregràries relacionades amb circumstàncies particulars (un moment de por, demanar perdó, un viatge o d'eclipsi), sense oblidar la pregària mortuòria. Es veuen més homes que dones a la mesquita, perquè les dones preguen a casa.

Els fidels utilitzen el rosari de 33 grans per recitar els 99 noms més bells de Déu. La devoció popular també recorre a la invocació dels sants.

3.-ZAKATO SOLIDARITAT ECONÒMICA

Amb aquest terme, que vol dir "purificació" i "increment", s'indica l'obligatorietat de compartir. Quan més dónes més en tens, podríem dir. L'islam és, en efecte, una espiritualitat compartida, no un camí d'alliberament individual. El missatge alcorànic posseeix una clara dimensió col·lectiva i solidària. En definitiva, el primer deure de tota espiritualitat ha de ser el compromís amb la vida i la denúncia de la injustícia. El *zakat* és, al mateix temps, un exercici de desenganxament respecte de les coses i, al capdavall, del món.

4.-SAUM O DEJUNI DURANT EL MES DE RAMADÀ

El dejuni constitueix un desenganxament respecte dels desitjos, és a dir, respecte del nostre jo (*nafs*). Un *hadit* o dita del profeta Muhàmmad diu així: "Qui coneix el seu jo, coneix el seu Senyor". El període diari del dejuni va de la primera llum de l'alba a la foscor del capvespre. Es dejuna durant el mes de ramadà per tal de recordar que fou en aquest mes quan tingué lloc la revelació de l'Alcorà en el cor de Muhàmmad. En certa forma, hom provoca un buit en el seu interior per tal que pugui ressonar amb més eco el missatge alcorànic. El mes de ramadà posseeix un notable caire igualitari. El dejuni iguala rics i pobres en l'esforç personal.

5.-HAJIO PELEGRINATGE A LA MECA

L'islam és la religió del viatge per excel·lència. Un cop a la vida, si hom disposa de mitjans i salut, ha d'acomplir el pelegrinatge a la Meca, bressol de l'islam. El *haji* constitueix per damunt de tot la gran commemoració de la comunitat musulmana (*umma*). És el retorn al centre, al cor místic, al si on tot conflueix.

L'ALCORÀ

És el text bàsic de la religió musulmana. El Qur'an (que significa "lectura" o "recitació") consta de 114 capítols, que es diuen sures. Pels musulmans, l'Alcorà és la paraula de mateix de Déu que va ser revelada a Mahoma (Muhàmmad) per l'arcàngel Gabriel (Jibril). L'Alcorà tracta sobretot de la fe en Déu, i menciona alguns profetes i personatges bíblics (Abraham, Isaac, Jacob, Jesús, Maria, etc.); a més a més, l'Alcorà conté, encara que d'una manera molt exigua, prescripcions morals, religioses i jurídiques per a la vida social i familiar. A més de l'Alcorà, cal mencionar els hadiths, que són les paraules i actuacions de Mahoma entre els anys 610 i 632 (a la Meca i Medina) i que constitueixen la tradició (sunna) del Profeta, que va ser posada per escrit després de la seva mort. A la pràctica, els hadiths són com l'Alcorà, però deixant clar que es tracta dels relats dels companys del profeta sobre el seu ensenyament. L'Alcorà impregna la vida quotidiana dels musulmans, que el reciten i l'aprenen de memòria. És molt important aprendre a llegir (recitar) l'Alcorà en àrab: molts infants aprenen a llegir i escriure amb la primera sura.

A més d'aquestes obligacions, hi ha diverses prohibicions: algunes són essencials (usura, assassinat, furt, calúmnia, adulteri, blasfèmia, idolatria, etc.). L'Alcorà també prohibeix alguns aliments: begudes alcohòliques, porc, i algunes escoles també prohibeixen menjar granotes (la justificació dels científics àrabs medievals és que aquests animals sortien de les categories biològiques), carn d'animals no degollats (el sacrifici és la norma ritual des de l'Antiguitat grega), sang (però es pot menjar la sang que encara resta a la carn d'un animal que ha estat sacrificat i dessagnat segons el ritual específic anomenat *halal*).

EL PELEGRINATGE A LA MECA

Tot musulmà que en tingui la possibilitat, ha de realitzar el pelegrinatge almenys una vegada a la vida. Cada any, dos o tres milions de fidels (homes i dones) van a la Meca (a Aràbia Saudita) i renoven la seva fe en els mateixos llocs, on anaven Hajar (Agar, a la Bíblia), la segona dona d'Ibrahim (és a dir, Abraham) i mare d'Ismail, i Mahoma. Quan tornen del pelegrinatge, són molt respectats (tenen el dret d'afegir al seu nom la paraula *hadj* o *hadja*, és a dir, "pelegrí" o "pelegrina").

Els pelegrins han de respectar algunes prohibicions sexuals i regles higièniques i de comportament (practiquen l'abstinència sexual, es tallen les ungles i els cabells, està prohibit discutir, fer mal a cap ésser viu, ni que siguin formigues, plantes...) mentre dura l'estat de vida de pelegrí (ihram). A més a més, els homes han de vestir tots de blanc, amb dues peces de roba blanca sense costures, com a símbol d'humilitat i modèstia, de l'ésser lliure i deslligat de tot allò que no sigui Déu. Les dones poden anar vestides com vulguin, amb el cap i el cos coberts, però amb la cara obligatoriàment descoberta. Vestits així, entren a la Meca i fan els set tombs rituals al voltant de la Kaaba: cada cop que el pelegrí passa davant de la petita pedra negra (30x40 cm) col·locada a l'angle del sud-est d'aquest edifici, ha de

saludar-la. La Kaaba té forma de cub i s'anomena *la casa d'Al.là*; està recoberta d'una tela negra amb brodats d'or de passatges alcorànics. La Kaaba va ser construïda al mateix lloc on Ibrahim, amb l'ajut del seu fill Ismael, va edificar el primer temple per retre culte a Al.là.

La Kaaba també serveix per indicar l'orientació cap a la qual els fidels preguen. Després d'haver fet set voltes a la Kaaba, els pelegrins beuen aigua del pou de Zamzam, que és a prop, dins el gran pati de la mesquita. Després fan set vegades el trajecte entre els dos turonets de Safa i Marua, situats actualment dins el recinte de la gran mesquita, en un dels extrems . Un cop acabat el ritual, es traslladen Minà, a 5 km de la Meca, on passen la nit. L'endemà marxen cap a Arafat, a 20 km de la Meca. Després d'haver passat la llarga plana de Muzdàlifa, els pelegrins arriben al mont Arafat, on Mahoma va pronunciar l'últim discurs (segons la tradició islàmica, és el lloc on Adam i Hawwa, és a dir Eva, es van trobar després d'haver estat separats quan foren expulsats del paradís). El dia d'Arafat és el més important, i espiritualment més dens, de tot el pelegrinatge. Les pregàries i invocacions individuals són més intenses. És un dia marcat per la solemnitat, la invocació a Al.là i la reflexió sobre un mateix. Després del crepuscle, els pelegrins es traslladen a la plana de Muzdàlifa, on passen la nit i recullen les pedretes que llançaran a les esteles de Minà l'endemà mateix.

A part del pelegrinatge, és recomanable visitar Medina, a 450 km al nord, perquè s'hi troben les tombes del Profeta, de la seva filla Fàtima i de companys del Profeta. A més del de la Meca, que és el més important,

els xiïtes fan altres pelegrinatges, a Iraq o a Iran, on es troben les tombes dels imams descendents del Profeta. També els sunnites tenen altres llocs de pelegrinatge. De fet, molts musulmans, des del Marroc fins a Indonèsia, visiten les tombes dels sants locals.

ELS CORRENTS DE L'ISLAM

N'hi ha una gran diversitat, però en destaquen tres grans tendències:

.- Els sunnites: representen el 90% dels musulmans (sobretot del Magrib i del Pròxim Orient). Pel que fa a la successió del poder espiritual de Mahoma, els sunnites reconeixen la legitimitat dels quatre primers califes.

.- Els xiïtes: representen el 10% dels musulmans (particularment d'Iran, Iraq, Líban, Síria, Turquia, Bahrain i un percentatge menys elevat a l'Índia, al Pakistan i a l'Afganistan). Reconeixen el Profeta i Alí, cosí i gendre de Mahoma, i els imams successius.

.- Els sufís: constitueixen la dimensió interior, iniciàtica i mística de l'islam. El sufisme és el cor de l'islam, un camí (tariqa) que condueix a la presència de Déu. Un vell adagi sufí: "Qui El coneix L'estima". Ha estat una font d'inspiració inestimable per a les arts islàmiques. Música, poesia, arquitectura o cal·ligrafia no s'entenen sense la petjada sufí.

El germen de la mística sufí el trobem en el mateix Alcorà, que conté un nucli místic no visible en la superfície aparent de les paraules.

Saber llegir a fons l'Alcorà ens capacita per *llegir* millor la meravella de la vida i de la naturalesa. Tot allò que ens

envolta -sol, lluna, estels, aigua, muntanyes, flors, estacions- és una mena de revelació. Podem llegir a l'Alcorà: "Els farem veure els Nostres signes, miraculosos, textos divins, en ells mateixos i en els horitzons més llunyans". La revelació té a veure essencialment amb el simbolisme del llibre i l'escriptura. La cal·ligrafia, o art d'embelliment de la paraula revelada, sigui considerada la manifestació artística islàmica per excel·lència.

Encara hi ha altres moviments minoritaris: els karigites (a Oman, Algèria, Tunísia, Líbia i Tanzània; no els importa qui dirigeixi la comunitat si és moralment irreprotxable); els drusos (al Líban), els alaites (a Síria) i els ismaelites (a Judea i a l'Àsia Central), que són tres formes determinades d'islamisme xiïta, i els ahmadies (al Pakistan, a l'Índia, a Nigèria, etc.).

EL RITUAL DEL SACRIFICI

Després de la pregària del matí a la mesquita, el cap de família o un carnisser sacrifica l'animal, i li treu la pell i els menuts. El ritual exigeix que l'animal sigui mort en direcció a la Kaaba, i que le sacrifiquen pronunciï la fórmula sagrada: "En el nom d'Al.là, el compassiu, el misericordiós". L'endemà, o uns dies més tard, l'animal serà tallat a trossos. En principi, una part de la carn es menja en família, una altra part es dona a familiars i amics, i la tercera part s'ha de donar als pobres.

EL CALENDARI MUSULMÀ

Comença l'any 622 de la nostra era, que els musulmans anomenen *any de l'hègira*, és a dir, "emigració" de Mahoma cap a Medina, quan fugí de la Meca. El calendari musulmà és lunar, consta de 354 dies; això vol dir que hi ha una diferència d'onze dies respecte al calendari solar, i que les grans festes avancen desplaçant-se onze dies cada any.

EL RAMADÀ

És un mes durant el qual tota la comunitat musulmana practica el dejuni des de la sortida del sol fins que es fa fosc, per recordar que fou durant el mes de ramadà quan es va revelar l'Alcorà. Tots s'abstenen de menjar, de beure, de fumar i de tenir relacions sexuals per accedir a la dimensió espiritual de la vida. El dejuni és obligatori només per a les persones que s'ho puguin permetre físicament i mentalment: els nens, els qui són de viatge, els malalts, les dones quan tenen la menstruació i les embarassades no han de fer-lo o el poden fer més tard, durant l'any.

El ramadà és el nom del novè mes de l'any lunar. Sempre és el mateix mes dins del calendari islàmic, però en el solar (gregorià) cada any varia uns deu o onze dies. El ramadà celebra el principi de la revelació de l'Alcorà al profeta Mahoma quan tenia 40 anys. Durant el ramadà se celebren altres esdeveniments històrics com, per exemple, la batalla que va portar a la conquesta de la Meca i a la destrucció dels ídols pagans (celebrada el 20è dia del ramadà i esmentada en l'Alcorà). A més de recordar moments històrics, el ramadà és un mes de perdó, de pietat, de reflexió personal i de celebració col·lectiva. A més a més, el ramadà dóna importància a la caritat: tothom, pobres i rics, ha de poder gaudir de la festa sense mancances.

En els països de majoria musulmana, com que no es pot menjar de dia, els restaurants romanen tancats durant el

mes de ramadà. Els musulmans d'arreu del món segueixen la tradició del Profeta i, per tant, deixen de fer el dejuni cada dia quan es fa fosc. No hi ha una norma exacta per trencar el dejuni: hi ha qui ho fa a casa i qui ho fa a la mesquita; hi ha qui fa un gran àpat a l'hora de trencament i hi ha qui únicament pren dàtils. A més a més, el ritual depèn dels costums culturals dels països.

LA PREGÀRIA MUSULMANA

Les ablucions rituals es fan abans de cada pregària.

N'hi ha de dos tipus:

- .- ablucions petites: rentar-se tres vegades les mans, la boca, el nas, la cara, els braços, el clatell, els peus;
- .- ablucions grans: rentar-se tot el cos.

Les diferents postures de la pregària musulmana es poden interpretar de la manera següent:

- .- posició vertical: comunió amb el gènere humà, que és l'únic que està dret;
- .- posició inclinada: comunió amb el món animal, obligat a inclinar-se per agafar el menjar;
- .- posició prostrada: comunió amb el món vegetal i mineral; s'ha d'inclinar davant de la proximitat de Déu;
- .- posició asseguda: permanència de la proximitat amb Déu i comunió amb els punts cardinals.

LA MESQUITA

Descripció de les parts d'una mesquita.

.- Minaret: torre d'on el muetzi crida els fidels a la pregària.

.- Mida: lloc on els fidels fan les ablucions.

.- Lloc de pregària dels homes.

.- Lloc de pregària de les dones.

.- Minbar: lloc des d'on l'imam pronuncia el sermó del divendres.

.- Mihrab: baix relleu esculpit dintre de la paret, que indica la direcció de la Meca, cap a la qual dels fidels han de pregar.

Cal assenyalar que la mesquita no només té una funció religiosa, sinó també social i psicològica (lloc de trobada amb amics), cultural (presència d'una biblioteca, realització de cursos de cultura àrab i de reforçament escolar) i també serveix com a associació caritativa (col·lecta de diners per als més pobres).

AÏD AL-FITR

És la festa que anuncia el final del ramadà i, per tant, del dejuni. És l'ocasió de celebrar l'experiència espiritual viscuda durant aquest mes, que es pot fer durar fins a tres dies, i la revelació de l'Alcorà i la força de voluntat per complir l'obligació del dejuni. Molt sovint és el moment de fer caritat o de pagar l'impost de solidaritat (*zakat*).

El dia després del ramadà és una ocasió d'alegria i de felicitat. Els musulmans es posen la seva millor roba i es reuneixen amb els amics a la mesquita o, si no tenen prou espai, directament al ras: l'última nit del ramadà és de pregària i meditació.

L'endemà, molt aviat, la festa comença una hora després de l'albada, es trenca el dejuni i es menja, es fa una pregària i s'escolta un sermó: el tema que es tracta reflecteix l'experiència espiritual del ramadà i la seva aplicació quotidiana, per exemple, la caritat i el patiment dels pobres. Després de la pregària es fa un dinar. Els nens reben regals i els pobres, caritat i solidaritat, i poden participar a les festes.

L'acabament del ramadà té un significat molt especial pels musulmans que viuen en països on són minoria: és l'oportunitat de renovar la seva fe i d'estar junts amb els amics.

EL PROFETA MUHÀMMAD

Mahoma és el fundador i profeta màxim de l'islam. L'origen d'aquesta religió es troba en Abraham, de qui els musulmans es consideren descendents per mitjà d'Ismael, fill d'Abraham.

Mahoma va néixer a la Meca (a l'actual Aràbia Saudita) l'any 570 després de Crist. Va quedar orfe i, al cap de poc temps, es va dedicar a guiar les caravanes de la dona que reia la seva esposa: *Hadija*. Després de la primera revelació del missatge diví a la muntanya d'Hira, Mahoma va començar a predicar les paraules de Déu a la Meca.

La seva predicació anunciava l'existència d'un únic Déu, Al.là, que exigia l'amor envers els pobres i els esclaus. Al.là ressuscitaria els morts i jutjaria els homes recompensant-los segons les seves bones o males obres. Les revelacions a Mahoma van ser escrites en el llibre de l'Alcorà.

Com que exigia l'alliberament dels esclaus i la distribució de les riqueses acumulades, les paraules de Mahoma van provocar l'oposició dels més poderosos. A causa d'això, va ser perseguit i va haver de fugir a Medina amb alguns deixebles. El viatge, anomenat *hègira* (fugida), es va produir l'any 622 i marca l'inici del calendari musulmà.

Mahoma o Muhàmmad és un home com la resta però ha estat cridat per dur a terme una missió sublim: la de missatger de Déu. L'exemple de Muhàmmad constitueix

una mena d'explicació pràctica i vivencial del missatge alcorànic. El profeta és l'islam.

Muhàmmad no és sinó l'home a través del qual transita la paraula de Déu. És considerat el darrer profeta per la tradició islàmica.

Amb l'exemple del profeta Mahoma, l'islam esdevé una fe, un dret i una mística. Al llarg de quinze segles, els musulmans i les musulmanes de cada època han sabut trobar en ambdues fonts, l'Alcorà i la *sunna*, les respostes als dos eixos fonamentals de l'islam: ser musulmà i com ser musulmà.

LA XARIA

L'islam és indissociablement iman i la seva expressió pràctica, la xaria, la via prescrita per Al.là. Aquesta via es fonamenta en l'Alcorà així com en les paraules i els actes de Mahoma (570-632). Al segle VII, l'aplicació d'aquesta llei va ser objecte de tota una elaboració jurídica fixada a través de quatre escoles de dret sunnita -hanefita, malikita, xafiïta i hanbalita- a les quals convé afegir-hi com a mínim una cinquena escola, la xiïta imamita.

La jurisprudència islàmica descansa en cinc principis: la pràctica de la religió, el respecte de la vida, la conservació de l'espècie, el recurs a la raó i el bon ús dels béns. Tracta de les obligacions religioses -ibadat- relatives a la pregària, al dejuni, a l'almoïna i al pelegrinatge. Tracta també de les relacions social -mu'amalat-: casament, herència, tractes comercials, prescripcions alimentàries, paper de les dones i dels homes, ètica de la responsabilitat i relació amb els no musulmans. Conté, finalment, sancions penals per fals testimoni, adulteri, robatori, assassinat, insurrecció i apostasia.

Pel fet d'abordar tots els aspectes de la vida personal i comunitària, la xaria concerneix tant el dret com la moral. Així sota el terme de "bon comportament" -ihsan- els musulmans són exhortats a practicar la justícia, la paciència, la modèstia, la generositat i la sinceritat.

Per un principi aplicable en tot i en tot temps, gràcies a l'esforç d'interpretació -ijtihad- dels savis i juristes, la xaria actualment es troba al centre d'un ampli debat que es refereix a dos punts essencials: d'una banda, les possibilitats i les condicions de restauració del dret islàmic als països musulmans on la legislació es correspon amb la d'Occident; d'altra banda, la seva adaptació a la societat occidental i al dret internacional (sobretot en allò que fa referència al lloc de les dones, la llibertat religiosa i l'aplicació de les penes corporals).

L'ISLAM.

Entrega confiada a la Divinitat

Amb 1200 milions de seguidors arreu del món, l'islam és la segona religió més nombrosa del planeta. D'altra banda, l'actualitat internacional ha posat l'islam en el punt de mira dels mitjans de comunicació. Sovint, però, es limiten a mostrar els aspectes més superficials d'aquesta tradició. I l'islam no només té un rostre mediàtic: també té un cap i un cor, sense oblidar que aquest cor bateja a ritmes diferents en cada musulmà.

L'islam és una de les poques tradicions espirituals que, a diferència de la resta, no es defineix pas pel nom del seu fundador sinó per l'actitud i la vivència interiors. El mot "islam", que deriva del verb àrab *àslama*, vol dir acceptació profunda de Déu, o cosa que és al mateix, entrega lliure i confiada al seu poder i magnanimitat. Al mateix temps, el vast camp semàntic del terme "islam" inclou altres accepcions com ara "pau" i fins i tot "salut". El musulmà és aquell que viu en salut i pau amb si mateix gràcies a la seva actitud d'entrega confiada a Déu.

L'islam, aquesta rendició amorosa i incondicionada a Déu és atemporal. El temps de l'islam és sempre.

ELS DERVIXOS

Els dervixos (paraula d'origen persa procedent de *davish*, que significa "captaire") funden en el segle XIII la confraria turca sufí Mawlawiyya, de caràcter mendicant. És característica dels dervixos la dansa que executen a l'entorn del seu mestre, imitant el moviment dels planetes al voltant del Sol.

Malgrat que l'islamisme ortodox no aprova l'ús de la música en els rituals religiosos, els sufís hi inclouen els càntics, sons de tambor i balls propis. En el cas dels dervixos giròvags, la dansa pren forma de moviment rítmic i absorvent del cos per a provocar un estat d'èxtasi i aconseguir la unió amb Déu. La seva dansa té moltes significacions i el vestit també és simbòlic; per exemple, el mantell negre i la gorra de feltre representen la mort, i la túnica blanca és la llum. En el curs de la dansa, la mà dreta s'orienta al cel i rep la gràcia divina; mentrestant, l'esquerra, adreçada cap a terra, difon sobre el món el do de Déu.

Cal·ligrafia en forma de mirall que reproduïx dos dels noms de Déu, recordant un birret sufí. La part dreta és el reflexe de l'esquerra.

Paraules d'una oració que representen la silueta d'un home en actitud de pregar.

Pregàries i oracions representades per simbologia zoomorfa.

Cal·ligrafia de mirall amb forma de cara que expressa el nom de Mahoma, la seva filla Fàtima, el seu gendre Alí i els fills d'aquests, els imams Hasàn i Husein.

Mans de Fàtima. Són uns amulets de la bona sort en el món musulmà. Els cinc dits representen els cinc preceptes fonamentals de la llei islàmica. La llegenda o tradició les relaciona amb Fàtima, la filla del profeta.